

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ
МАТЕРІАЛІВ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
ПІКЛУВАННЯ**

Методичні рекомендації

Колектив авторів

Дніпро
2025

УДК 342.95 + 351.74
О-72

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 3 від 25 листопада 2025 року)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат юридичних наук, доцент **Віталій ПОКАЙЧУК** – завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ полковник поліції;

Андрій КАЛЮЖНИЙ – начальний Управління патрульної поліції в Дніпропетровській області Департаменту патрульної поліції Національної поліції України полковник поліції.

О-72 Особливості процесуального оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування : метод. рекомендації.
Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 44 с.

Висвітлено теоретичні та практичні аспекти діяльності поліцейських під час реалізації превентивного заходу у формі поліцейського піклування. Розкрито організаційно-правові засади застосування поліцейського піклування, порядок документування відповідних дій поліцейських, наведено типові помилки, що допускаються під час складання протоколів, а також визначено шляхи удосконалення нормативного та методичного забезпечення цієї процедури.

Значну увагу приділено питанням дотримання прав людини, забезпечення законності, використання технічних засобів фіксації, взаємодії між підрозділами поліції та органами опіки і піклування.

Методичні рекомендації містять практичну пам'ятку, зразок протоколу про поліцейське піклування, а також пропозиції щодо вдосконалення діяльності поліції в умовах воєнного стану, що підвищує прикладне значення матеріалів.

Видання спрямоване на підвищення рівня правової культури та професійної компетентності поліцейських, забезпечення належного процесуального оформлення матеріалів і захисту прав осіб, до яких застосовується поліцейське піклування. Призначене для широкого кола фахівців у сфері правоохоронної діяльності.

АВТОРИ:

кандидат юридичних наук **Ірина ДРОК**, доцент, завідувач Науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ майор поліції;

Микола ДРОК – викладач циклу загальнопрофесійної підготовки Центру первинної професійної підготовки «Академія поліції» Дніпровського державного університету внутрішніх справ капітан поліції;

Микола РЕПАН – старший викладач кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Максим КАЛІМАН – інспектор відділу реагування патрульної поліції Берестинського районного відділу поліції ГУНП в Харківській області капітан поліції.

© ДДУВС, 2025

© Автори, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Організаційно-правові засади застосування поліцейського піклування в Україні	5
2. Типові помилки під час складання протоколу про поліцейське піклування	23
3. Перспективи удосконалення якості складання поліцейськими протоколів про поліцейське піклування	27
4. Напрями удосконалення Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування	29
5. Пропозиції щодо розширення категорій осіб, до яких можна було б застосувати поліцейське піклування в умовах воєнного стану	32
6. Пам'ятка поліцейському щодо правильного складання протоколу про поліцейське піклування	35
ДОДАТОК	41

ВСТУП

Забезпечення дотримання прав і свобод людини в діяльності Національної поліції України є одним із ключових принципів демократичної держави та важливою складовою правопорядку. Особливого значення це питання набуває у процесі застосування превентивних поліцейських заходів, які пов'язані з тимчасовим обмеженням прав особи та потребують чіткого дотримання вимог законодавства і високого рівня професійної культури поліцейських.

Одним із таких заходів є поліцейське піклування, правові засади якого визначені ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» та деталізовані в Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування, затвердженій наказом МВС України від 12 жовтня 2020 р. № 724. Практика свідчить, що під час складання відповідних протоколів та документування зазначеного заходу працівники поліції часто стикаються з труднощами правового, організаційного та процесуального характеру. Недоліки в оформленні матеріалів можуть призводити до порушення прав громадян, зниження довіри до поліції та виникнення підстав для притягнення поліцейських до дисциплінарної або навіть юридичної відповідальності.

У цьому контексті актуальним є вироблення єдиного підходу до процесуального оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування, підвищення рівня правової обізнаності та практичної готовності поліцейських діяти відповідно до вимог законодавства, забезпечуючи баланс між захистом прав особи та інтересами суспільної безпеки.

Методичні рекомендації розроблені на виконання п. 2.18 Плану проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Дніпровського державного університету внутрішніх справ на 2025 рік та з метою надання чітких орієнтирів, практичних настанов і прикладів належного оформлення документів, пов'язаних із застосуванням поліцейського піклування, а також визначення типових помилок і шляхів їх усунення.

У рекомендаціях висвітлено організаційно-правові засади застосування поліцейського піклування в Україні; наведено алгоритм дій поліцейського при складанні протоколу; здійснено аналіз типових порушень та визначено способи шляхи запобігання їм; окреслено перспективи вдосконалення нормативно-правової бази; запропоновано пам'ятку поліцейському як практичний інструмент у щоденній роботі.

Методичні рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності професійної діяльності поліцейських, зміцненню правової дисципліни, формуванню єдиних стандартів документування поліцейських заходів і забезпеченню законності під час реалізації превентивних функцій Національної поліції України.

1. Організаційно-правові засади застосування поліцейського піклування в Україні

Забезпечення належного рівня безпеки громадян, захисту їхніх прав, свобод і законних інтересів є одним із ключових напрямів діяльності Національної поліції України. У межах виконання своїх превентивних функцій поліція застосовує комплекс заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням, усунення загроз життю та здоров'ю людини, а також надання допомоги особам, які опинилися у безпорадному стані. Одним із таких заходів є поліцейське піклування – специфічна форма превентивного впливу, що має на меті тимчасовий захист особи від небезпеки, яка виникла для неї самої чи для оточуючих.

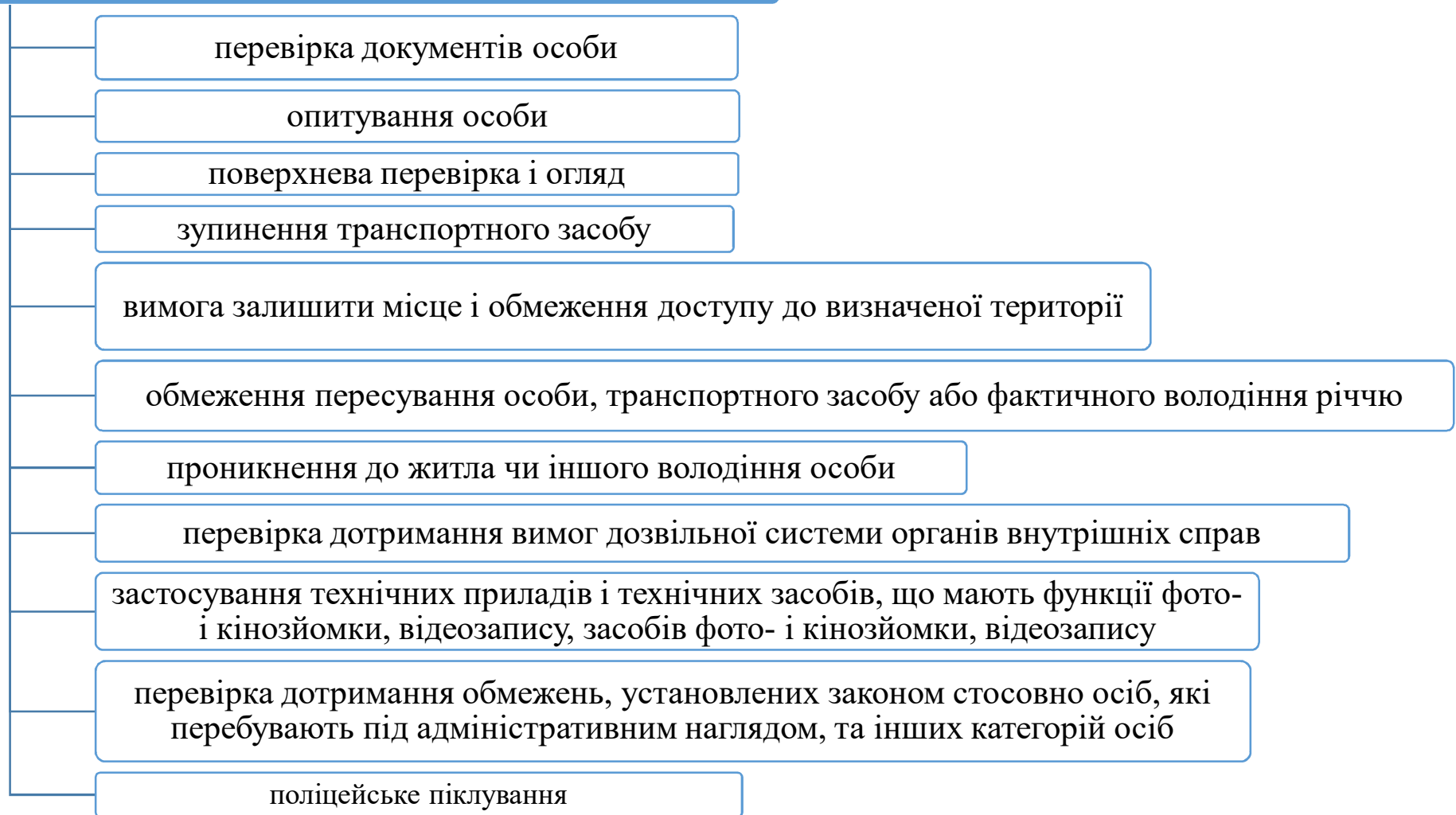
Інститут поліцейського піклування має комплексний характер, поєднуючи у собі правові, організаційні та соціальні елементи. Його застосування вимагає чіткого дотримання принципів законності, пропорційності, гуманності та поваги до гідності особи. У зв'язку з цим особливого значення набуває окреслення організаційно-правових засад реалізації цього превентивного заходу, тобто системи нормативних положень і процедур, що регламентують діяльність поліцейських під час його застосування.

Правовими підставами для здійснення поліцейського піклування є ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» та Інструкція з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування, затверджена наказом МВС України від 12 жовтня 2020 р. № 724. Ці документи визначають категорії осіб, щодо яких може бути застосований відповідний захід, порядок його реалізації, права й обов'язки поліцейських, а також механізми контролю за дотриманням законності.

Водночас практика засвідчує, що реалізація положень зазначених нормативно-правових актів потребує постійного удосконалення – як у напрямі правового регулювання, так і в частині організаційного забезпечення. Відсутність єдиних підходів до оформлення процесуальних документів, недотримання встановлених процедур, недостатня поінформованість поліцейських щодо правових аспектів піклування можуть призводити до порушень прав людини та дискредитації діяльності поліції.

Тому аналіз організаційно-правових засад поліцейського піклування є важливим етапом формування ефективної системи превентивної діяльності, зорієнтованої на захист людини, дотримання стандартів прав людини та забезпечення законності у діяльності органів поліції.

Превентивні поліцейські заходи

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ МОЖЕ ЗДІЙСНЮВАТИСЯ ЩОДО:

неповнолітньої особи віком до 16 років,
яка залишилася без догляду

особи, яка підозрюється у втечі з
психіатричного закладу чи
спеціалізованого лікувального закладу,
де вона утримувалася на підставі
судового рішення

особи, яка має ознаки вираженого
психічного розладу і створює реальну
небезпеку оточуючим або собі

особи, яка перебуває у публічному
місці і внаслідок сп'яніння втратила
здатність самотійно пересуватися чи
створює реальну небезпеку оточуючим
або собі

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ МАЄ НАСЛІДКОМ ЩОДО:

неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду

- передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування

особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;

- передання відповідному закладу

особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі

- передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання

Поліцейський зобов'язаний

негайно

зрозумілою для
особи мовою

повідомити підставу
застосування
поліцейського
заходу

роз'яснити право
отримувати
медичну допомогу

роз'яснити право
давати пояснення

роз'яснити право
оскаржувати дії
поліцейського

роз'яснити право
негайно повідомити
інших осіб про її
місце перебування

Поліцейський зобов'язаний
надати особі можливість

негайно

повідомити про своє місце перебування

- близьких родичів
- членів сім'ї
- чи інших осіб за вибором цієї особи

Поліцейський зобов'язаний

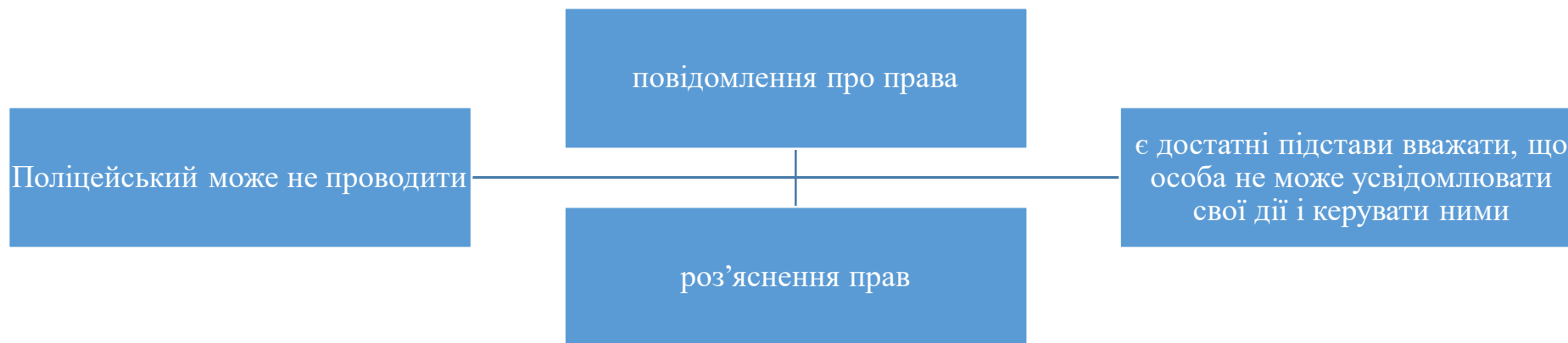
негайно повідомити

батьків або усиновителів, опікунів,
піклувальників, орган опіки та
піклування

про місце перебування неповнолітньої
особи

Поліцейському
заборонено

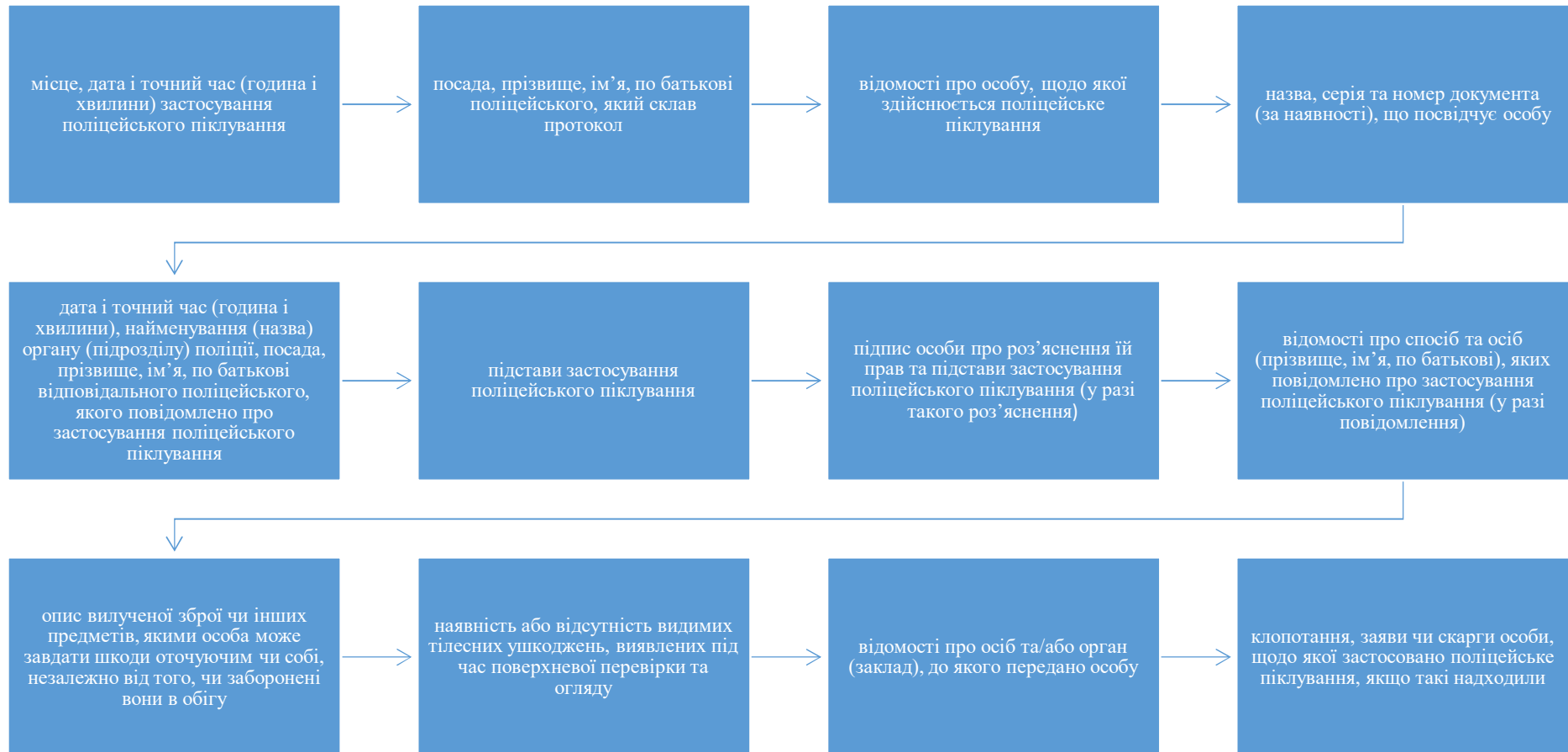
здійснювати обшук
особи

щодо якої
здійснюється
поліцейське
підшукування

Про застосування
поліцейського
підшукування
складається

• ПРОТОКОЛ

У ПРОТОКОЛІ ЗАЗНАЧАЮТЬСЯ:

Протокол підписують

поліцейський,
який його
склав

особа, щодо
якої здійснено
поліцейське
підшукування

Копія протоколу

- негайно під розпис вручається особі

Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія — вручатися особі

- коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними
- протокол надається особі чи органу, передбаченому абзацом другим частини першої статті 41 Закону України «Про Національну поліцію»

Відмова підписати протокол особи, щодо якої застосовано поліцейське піклування

- у протоколі робиться відповідний запис про це

ЗАПИСИ У ПРОТОКОЛІ РОБЛЯТЬСЯ

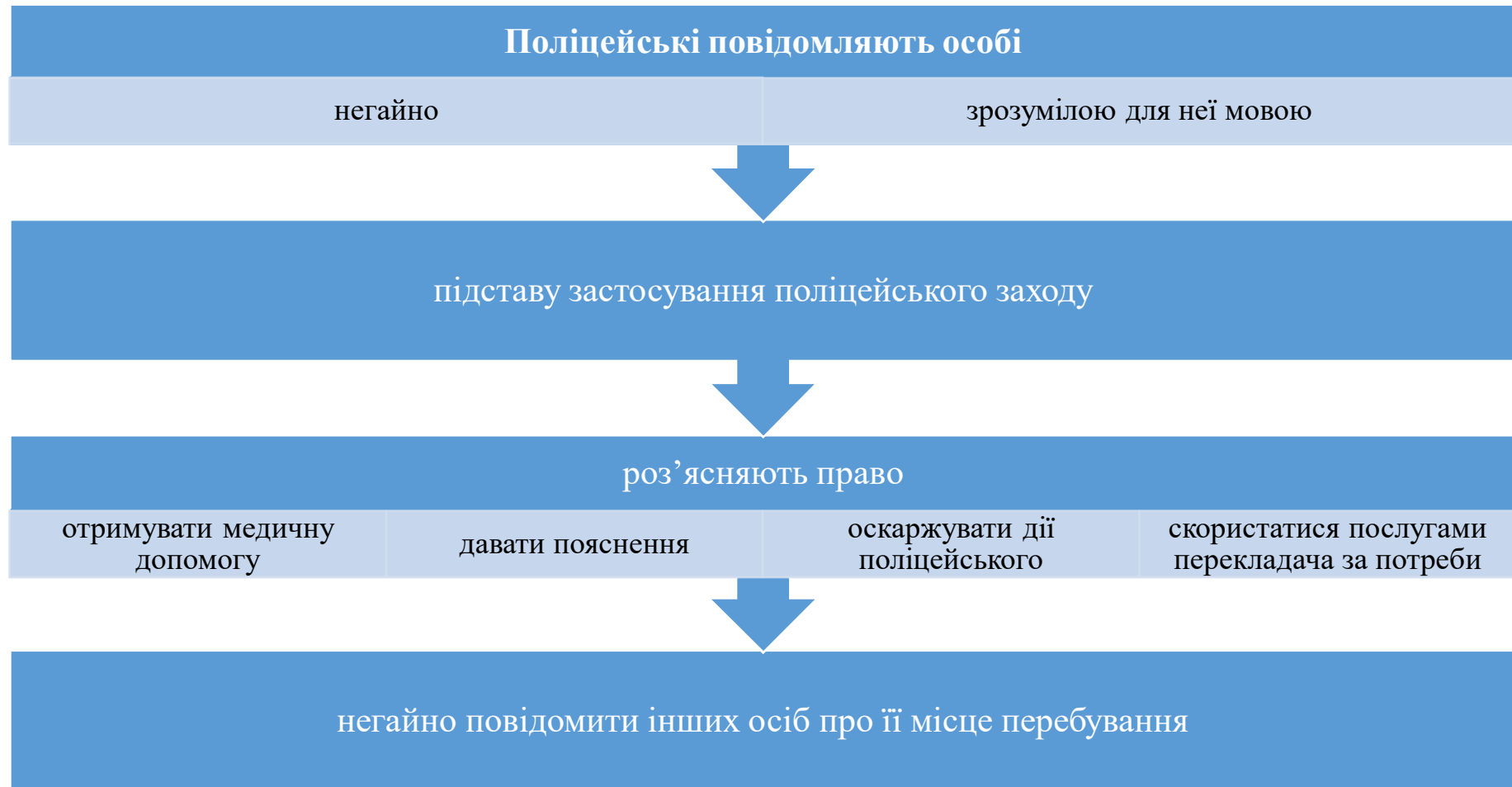
світлостійким
чорнилом або
пастою

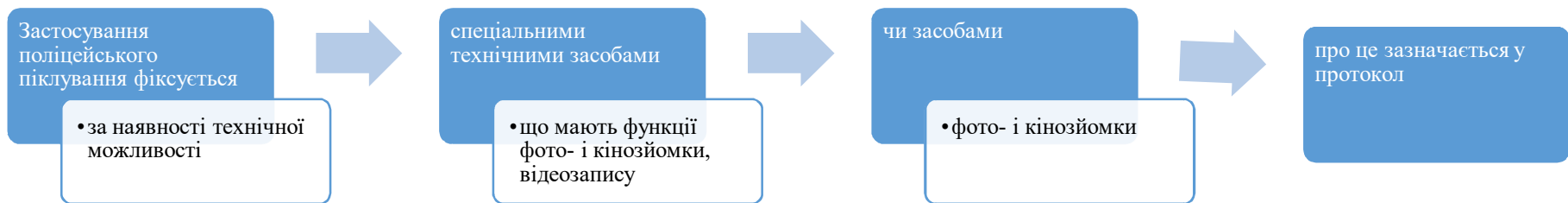
державною
мовою

розбірливим
почерком

У графах, які не
заповнюються
під час
складання
протоколу

- **поставляється
прочерк**

поверхнева перевірка і огляд

якщо є достатньо підстав
вважати, що особа має при
собі річ, обіг якої
заборонено чи обмежено

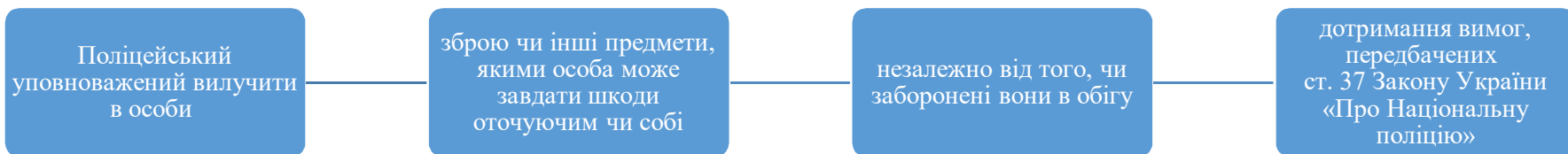
якщо є достатньо підстав
вважати, що особа має при
собі річ, яка становить
загрозу життю чи здоров'ю
такої особи або інших осіб

додержання вимог, передбачених
ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»

обшук особи

щодо якої здійснюється
поліцейське піклування

заборонено здійснювати

Поліцейський зобов'язаний

у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи

скласти протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручити його копію цій особі

Протокол про
застосування
поліцейського
підшування

- інформація про складення протоколу про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю

Про кожне
застосування
поліцейського
підшування
поліцейський

- одразу повідомляє
- за допомогою технічних засобів
- відповідального поліцейського в підрозділі поліції, на території обслуговування якого застосовується поліцейське підшування

ОБЛІК ПРОТОКОЛІВ

Автоматизований облік протоколів
про застосування поліцейського
підкування

- здійснюється в інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України»

Мета:

- забезпечення контролю за дотриманням прав і свобод людини, формування статистичної звітності про застосування превентивних поліцейських заходів

Відомості про застосування
поліцейського підкування, що містяться
у протоколі,

- вносяться до системи «Інформаційний портал Національної поліції України»
- уповноваженим працівником органу (підрозділу) поліції, на якого покладено обов'язок ведення обліку цих протоколів,
- протягом доби з часу застосування такого заходу

Контроль за складанням протоколів та
унесенням інформації про застосування
поліцейського підкування до системи
«Інформаційний портал Національної
поліції України»

- здійснює керівник відповідного органу (підрозділу) поліції

2. Типові помилки під час складання протоколу про поліцейське піклування

Згідно з Інструкцією з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування можна виділити такі типові помилки під час складання протоколу:

Категорія помилки	Типові помилки	Відповідний розділ/пункт Інструкції
Неповні або неточні відомості у протоколі	Відсутність або неточні дані про місце, дату та точний час застосування поліцейського піклування.	Розділ II, пункт 2
	Неповні або відсутні відомості про поліцейського, який склав протокол (посада, ПІБ).	Розділ II, пункт 2
	Неповні відомості про особу, щодо якої здійснюється піклування (ПІБ, рік та місце народження, місце проживання/перебування).	Розділ II, пункт 2
	Відсутність опису особи за ознаками зовнішності, якщо неможливо встановити особу.	Розділ II, пункт 2
	Відсутність або неповні дані документа, що посвідчує особу (назва, серія та номер).	Розділ II, пункт 2
	Не зазначено підстави застосування поліцейського піклування.	Розділ II, пункт 2
	Відсутність відомостей про спосіб та осіб, яких повідомлено про застосування поліцейського піклування.	Розділ II, пункт 2

	Відсутність опису вилученої зброї чи інших предметів.	Розділ II, пункт 2
	Не зазначено наявності або відсутності видимих тілесних ушкоджень.	Розділ II, пункт 2
	Відсутність відомостей про осіб та/або орган (заклад), до якого передано особу.	Розділ II, пункт 2
	Не зазначено клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили.	Розділ II, пункт 2
Порушення порядку підписання та вручення протоколу	Протокол не підписаний поліцейським, який його склав, та/або особою, щодо якої здійснено піклування.	Розділ II, пункт 3
	Копія протоколу негайно не вручена особі під розпис.	Розділ II, пункт 3
	У разі відмови особи підписати протокол не зроблено відповідний запис.	Розділ II, пункт 3
Недотримання формальних вимог до заповнення	Записи у протоколі зроблені не світлостійким чорнилом/пастою, або не державною мовою, або нерозбірливим почерком.	Розділ II, пункт 4
	У графах, які не заповнюються, не проставлено прочерк.	Розділ II, пункт 4
Неналежне роз'яснення прав та інформування	Негайно не повідомлено особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу.	Розділ II, пункт 5

**Порушення процедури
фіксації, поверхневої
перевірки та вилучення**

Не роз'яснено право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про місце перебування.	Розділ II, пункт 5
Не надано особі можливість негайно повідомити близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб.	Розділ II, пункт 5
Негайно не повідомлено батьків/усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.	Розділ II, пункт 5
Застосування поліцейського піклування не зафіксовано спеціальними технічними засобами (за наявності технічної можливості), або це не зазначено у протоколі.	Розділ II, пункт 6
Здійснено обшук особи, щодо якої здійснювалося поліцейське піклування (заборонено).	Розділ II, пункт 7
Поверхнева перевірка та огляд проведені без додержання вимог ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію».	Розділ II, пункт 7
Вилучення зброї чи інших предметів здійснено без дотримання вимог ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію».	Розділ II, пункт 8
Поліцейський не повідомив свого керівника у письмовій формі про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю.	Розділ II, пункт 8
Не складено протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та/або його копія не вручена цій особі.	Розділ II, пункт 8

**Помилки в обліку
протоколів**

У протоколі про поліцейське піклування не зазначено інформацію про складання протоколу про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю.

Розділ II, пункт 8

Відомості про застосування поліцейського піклування не внесені до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» уповноваженим працівником протягом доби.

Розділ III, пункт 2

Відсутність контролю з боку керівника відповідного органу (підрозділу) поліції за складанням протоколів та внесенням інформації до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

Розділ III, пункт 3

3. Перспективи удосконалення якості складання поліцейськими протоколів про поліцейське піклування

Перспективи удосконалення якості складання поліцейськими протоколів про поліцейське піклування, які можуть бути імплементовані у досвід поліції України:

– Навчання та підвищення кваліфікації поліцейських:

- регулярні тренінги та семінари для поліцейських щодо вимог до заповнення протоколів;
- особлива увага до роз'яснення прав осіб, щодо яких застосовується поліцейське піклування;
- відпрацювання практичних навичок документування всіх обставин, включно з виявленням тілесних ушкоджень та вилученням предметів;
- наголос на важливості належного інформування відповідальних підрозділів.

– Технічне та програмне забезпечення:

- забезпечення наявності та функціонування спеціальних технічних засобів (фото-, відеозйомки) для фіксації застосування поліцейського піклування;
- удосконалення інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» для автоматизованого обліку протоколів, що може охоплювати перевірку повноти заповнення та виявлення типових помилок;
- розробка електронних форм протоколів зі вбудованими підказками або обов'язковими полями для мінімізації пропусків.

– Посилення контролю та нагляду:

- регулярний контроль із боку керівників відповідних органів (підрозділів) поліції за складанням протоколів та внесенням інформації до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»;
- проведення внутрішніх перевірок та аудитів складених протоколів для виявлення та аналізу типових помилок;

- розробка та впровадження механізмів зворотного зв'язку від осіб, щодо яких застосовувалося піклування, та їхніх представників.

- **Методичне забезпечення:**

- розробка детальних методичних рекомендацій та пам'яток для поліцейських щодо правильного заповнення кожного пункту протоколу;

- актуалізація Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування з урахуванням виявлених проблемних аспектів та судової практики (хоча судова практика не була надана, в реальності вона є важливим джерелом для вдосконалення).

Ці напрями можуть сприяти підвищенню якості складання протоколів, забезпеченню дотримання прав осіб та ефективності поліцейського піклування.

4. Напрями удосконалення Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування

Проведений аналіз наказу МВС від 12.10.2020 № 724 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування» та самої інструкції дозволяє запропонувати такі напрями для удосконалення останньої:

1. Розширення та уточнення термінології та визначень:

- **Проблема:** деякі терміни, хоча й зрозумілі в контексті, могли б бути чіткіше визначені для уникнення двозначності.
- **Пропозиція:** додати до Розділу I «Загальні положення» чіткі визначення ключових термінів, як-от:
 - **«Поліцейське піклування»** (з посиланням на відповідні статті Закону України «Про Національну поліцію»);
 - **«Особа, яка створює реальну небезпеку»** (у контексті психічного розладу або стану сп'яніння);
 - **«Спеціалізований заклад охорони здоров'я»** (для осіб у стані сп'яніння).

2. Деталізація процедури взаємодії з іншими службами:

- **Проблема:** інструкція згадує про передачу осіб до закладів охорони здоров'я, батькам/опікунам, органам опіки та піклування, але не деталізує механізми цієї взаємодії.
- **Пропозиція:** додати відповідні положення до Розділу II «Порядок складання протоколу про застосування поліцейського піклування» або створити окремий розділ «Взаємодія з іншими органами та установами», де:
 - чітко регламентувати порядок передачі осіб до закладів охорони здоров'я (включно з випадками примусової госпіталізації осіб із психічними розладами);
 - описати механізм взаємодії з органами опіки та піклування при передачі неповнолітніх;
 - зазначити, які документи мають бути передані разом із особою до відповідного закладу/особі;
 - передбачити вимогу щодо підтвердження факту передачі (наприклад, підпис представника закладу/батьків у протоколі або акті прийому-передачі).

3. Удосконалення процедури фіксації:

– **Проблема:** пункт 6 Розділу II зазначає, що фіксація здійснюється «за наявності технічної можливості». Це може призвести до відсутності фіксації.

– **Пропозиція:**

– посилити вимогу щодо обов'язкової фіксації за допомогою фото-, відеозйомки;

– включити до інструкції вимогу щодо зберігання таких матеріалів та доступу до них;

– уточнити, що відсутність технічної можливості повинна бути в належний спосіб обґрунтована та зафіксована;

– розглянути можливість використання нагрудних камер як основного засобу фіксації.

4. Конкретизація дій у разі виявлення тілесних ушкоджень:

– **Проблема:** пункт 2 Розділу II вимагає зазначити наявність/відсутність тілесних ушкоджень, але не дає чітких вказівок щодо подальших дій, окрім виклику швидкої медичної допомоги.

– **Пропозиція:**

– деталізувати порядок документування виявлених тілесних ушкоджень (фотофіксація, опис, можливе залучення медичного працівника на місці);

– чітко визначити обов'язок поліцейського негайно повідомити керівника та відповідні підрозділи (наприклад, слідчий підрозділ) про виявлення ознак злочину, якщо тілесні ушкодження можуть свідчити про це.

5. Уточнення та посилення вимог щодо роз'яснення прав:

– **Проблема:** хоча інструкція вимагає роз'яснення прав, на практиці це може бути формальністю.

– **Пропозиція:**

– викладену в пункті 5 Розділу II інструкції вимогу щодо повідомлення особі підстави застосування поліцейського заходу зрозумілою для неї мовою розширити і викласти у такій редакції: «зрозумілою для неї мовою та у формі, що забезпечує її розуміння»;

– додати до протоколу графу, де поліцейський засвідчує, що права були роз'яснені та зрозумілі особі;

– передбачити можливість залучення перекладача для іноземців або осіб із вадами слуху (якщо це не було раніше передбачено

відповідним законодавством).

6. Посилення контролю за обліком протоколів:

– **Проблема:** хоча Розділ III встановлює облік протоколів в інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України», його ефективність залежить від контролю.

– **Пропозиція:**

– запровадити періодичний автоматизований моніторинг повноти та своєчасності внесення даних до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»;

– передбачити відповідальність за неналежний облік або невнесення даних до системи;

– деталізувати вимоги до звітності на основі даних інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» для аналізу та виявлення системних проблем.

7. Врахування практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ):

– Проблема: інструкція базується на національному законодавстві, але при її застосуванні не завжди прямо враховується практика ЄСПЛ щодо превентивних заходів.

– **Пропозиція:** додати до «Загальних положень» посилання на необхідність дотримання стандартів прав людини, встановлених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та практикою ЄСПЛ, що може слугувати орієнтиром для поліцейських.

8. Забезпечення методичного супроводу:

– **Проблема:** сама Інструкція є досить стислою, а її розуміння та застосування вимагає додаткових роз'яснень.

– **Пропозиція:**

– розробити та регулярно оновлювати детальні методичні рекомендації, на кшталт наведених вище, навчальні матеріали та приклади заповнення протоколів для поліцейських;

– запровадити обов'язкові навчальні курси та тренінги для всіх поліцейських, які застосовують поліцейське піклування.

Ці пропозиції спрямовані на підвищення якості оформлення матеріалів про поліцейське піклування, забезпечення більшої прозорості, дотримання прав людини та мінімізацію ризиків порушень.

5. Пропозиції щодо розширення категорій осіб, до яких можна було б застосувати поліцейське піклування в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану, зважаючи на підвищені ризики для цивільного населення та особливості функціонування правоохоронних органів, перелік осіб, до яких може бути застосоване поліцейське піклування, міг би бути розширений.

Звісно, спочатку необхідно внести відповідні зміни до Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 41), а вже потім до підзаконних актів, як-от Наказ МВС України від 12.10.2020 № 724.

Нижче наведені пропозиції щодо розширення категорій осіб, до яких можна було б застосувати поліцейське піклування в умовах воєнного стану, з обґрунтуванням:

1. Особи, які втратили зв'язок з рідними та/або житлом унаслідок бойових дій/тимчасової окупації:

– **Обґрунтування:** В умовах воєнного стану значна кількість людей втрачають зв'язок зі своїми близькими, їхнє житло може бути зруйноване або знаходитись на тимчасово окупованій території. Такі особи часто потребують негайної допомоги у встановленні контакту з родичами, організації тимчасового притулку або переміщення до безпечніших регіонів. Поліція, як орган, що має широку мережу та повноваження, може оперативно реагувати на такі ситуації.

– **Мета піклування:** Встановлення особи, пошук та інформування родичів, направлення до пунктів збору/розселення ВПО, соціальних служб, надання первинної допомоги (зокрема психологічної, із залученням відповідних фахівців).

2. Діти, які були виявлені без супроводу дорослих, або чії батьки (опікуни/піклувальники) загинули/зникли безвісти внаслідок бойових дій:

– **Обґрунтування:** Хоча і зараз поліція працює з дітьми без догляду, воєнний стан значно збільшує кількість таких випадків. Йдеться не лише про тимчасово залишених, а й про дітей-сиріт або дітей, які втратили батьків унаслідок збройної агресії. Їхня безпека та негайне влаштування є пріоритетом.

– **Мета піклування:** Негайне вилучення з небезпечного середовища, встановлення особи дитини, пошук родичів (за наявності),

тимчасове влаштування (центри соціально-психологічної реабілітації, притулки для дітей, сім'ї патронатних вихователів), передача органам опіки та піклування.

3. Особи похилого віку та особи з інвалідністю, які перебувають у зоні бойових дій/де очікуються бойові дії, і не здатні самотійно евакуюватися або потребують негайної допомоги:

– **Обґрунтування:** Ці категорії населення є найбільш вразливими під час війни. Вони можуть не мати фізичної можливості пересуватися, не розуміти ситуацію або бути покинутими. Поліція часто є першою, хто виявляє таких осіб.

– **Мета піклування:** Допомога в евакуації, організація транспортування до безпечних місць/закладів, встановлення зв'язку з родичами, передача соціальним службам або волонтерським організаціям для подальшого догляду.

4. Особи, які перебувають у стані шоку, дезорієнтації або мають ознаки гострої стресової реакції внаслідок обстрілів/вибухів/бойових дій:

– **Обґрунтування:** Психологічний стан людей в умовах війни може бути вкрай нестабільним, вони можуть бути дезорієнтовані, неадекватно реагувати на небезпеку, що створює загрозу для них самих та оточуючих. Це відрізняється від класичних психічних розладів.

– **Мета піклування:** Забезпечення безпеки особи та оточуючих, надання першої психологічної допомоги, виклик медичних фахівців (психологів, психіатрів), направлення до кризових центрів або закладів охорони здоров'я.

5. Особи, які перебувають на потенційно замінованих територіях або в районах, забруднених вибухонебезпечними предметами, та не усвідомлюють небезпеки:

– **Обґрунтування:** Після звільнення територій або в зоні активних бойових дій існують значні ризики для життя через вибухонебезпечні предмети. Деякі люди, особливо діти або особи з особливими потребами, можуть не усвідомлювати загрози.

– **Мета піклування:** Негайне виведення з небезпечної зони, інформування про небезпеку, передача фахівцям ДСНС України для знешкодження вибухо-небезпечних предметів, роз'яснення правил поведінки на забруднених територіях.

Загальні принципи застосування поліцейського піклування до нових категорій:

- **Принцип крайньої необхідності:** піклування застосовується лише тоді, коли інші, менш обмежувальні заходи, є неефективними або неможливими.
- **Принцип пропорційності:** обмеження прав особи має бути пропорційним меті піклування та реальній загрозі.
- **Принцип гуманності:** дії поліцейських мають бути спрямовані на захист життя та здоров'я особи.
- **Чітке документування:** кожен випадок застосування піклування має бути ретельно задокументований у протоколі з обов'язковим зазначенням підстав, дій поліції та результатів.
- Розширення повноважень поліції в умовах воєнного стану вимагає чітких законодавчих змін, відповідного навчання персоналу та забезпечення належного контролю за дотриманням прав людини.

6. Пам'ятка поліцейському щодо правильного складання протоколу про поліцейське піклування

Загальні вимоги до заповнення протоколу:

- Записи робіть світлостійким чорнилом або пастою.
- Використовуйте державну мову (українську).
- Пишіть розбірливим почерком.
- У графах, які не заповнюються, проставляйте прочерк.
- Протокол складається щодо неповнолітньої особи до 16 років, особи, яка підозрюється у втечі із закладу з надання психіатричної допомоги, особи з ознаками тяжкого психічного розладу, що створює небезпеку, або особи в публічному місці у стані сп'яніння, яка втратила здатність самостійно пересуватися чи створює небезпеку.
- Застосування поліцейського піклування, за наявності технічної можливості, фіксуйте засобами фото- і кінозйомки, відеозапису, про що зазначте у протоколі.

Послідовність заповнення пунктів протоколу:

1. Дата складання протоколу:

- Вкажіть точну дату складання протоколу: число, місяць (літерами), рік (чотирма цифрами).
- **Приклад:** «19 червня 2025 року».

2. Місце складання протоколу:

- Зазначте населений пункт, де складено протокол (місто, селище, село).
- **Приклад:** «м. Київ».

3. Відомості про посадову особу, яка склала протокол:

- Повністю вкажіть свою посаду, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові (за наявності).
- **Приклад:** «інспектор патрульної поліції лейтенант поліції Петренко Іван Сергійович».

4. Відомості про особу, щодо якої здійснюється поліцейське піклування:

- Зазначте прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) особи.
- Вкажіть рік народження особи.
- Зазначте місце проживання (перебування) особи.
- **УВАГА!** У разі неможливості встановити особу опишіть її за ознаками зовнішності.
- **Приклад:** «Сидоренко Ольга Миколаївна, 1985 р.н., місце проживання: м. Львів, вул. Галицька, буд. 5, кв. 10» Або «Особу не встановлено, жінка, на вигляд 30-35 років, зріст приблизно 165 см, світле волосся, одягнена в синю куртку та джинси».

5. Встановлення особи:

- Зазначте назву, серію та номер документа, що посвідчує особу (у разі наявності).
- Якщо особу не встановлено за документом, вкажіть, що опис особи здійснено за ознаками зовнішності.
- **Приклад:** «Паспорт громадянина України, серія КМ № 123456» або «Особу встановлено за ознаками зовнішності».

6. Дата та час здійснення поліцейського піклування:

- Вкажіть точні дату, годину та хвилини здійснення поліцейського піклування.
- **Приклад:** «19 червня 2025 року о 14 год. 30 хв.».

7. Підстава застосування поліцейського піклування:

- Вкажіть конкретну підставу застосування поліцейського заходу відповідно до ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію».
- **Приклад:** «неповнолітня особа віком до 16 років, яка залишилася без догляду» або «особа перебуває в публічному місці і внаслідок алкогольного сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися та створює реальну небезпеку оточуючим».

8. Повідомлення про права особи:

– **Обов’язково!** Негайно повідомте особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу.

– **Обов’язково!** Роз’ясніть особі її права: отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про місце її перебування.

– У разі, якщо права повідомлено та роз’яснено, особа повинна поставити свій підпис та зазначити прізвище та ініціали.

– Якщо є підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними, протокол може не надаватися для підписання, а його копія не вручатися. У такому випадку зазначте підставу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

– **Приклад:** «Гр. Сидоренко О.М. повідомлено підставу застосування превентивного поліцейського заходу та роз’яснено його (її) право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про місце її перебування»

– Підпис особи: (підпис)

– (Прізвище та ініціали особи): Сидоренко О. М.

– У разі відмови особи підписати протокол зробіть відповідний запис про це.

9. Повідомлення про місце перебування особи:

– Надайте особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім’ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

– **Обов’язково!** Якщо особа неповнолітня, негайно повідомте батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про її місце перебування.

– Зазначте, кого саме повідомлено (ПБ близьких родичів, членів сім’ї, інших осіб, батьків, опікунів, орган опіки та піклування) та в який спосіб здійснено повідомлення.

– **Приклад:** «Про місце перебування особи відповідно до статті 41 Закону України «Про Національну поліцію» повідомлено матір – Петренко Марію Степанівну, за номером телефону +380XXXXXXXXXX».

10. Поверхнева перевірка та огляд:

– Зазначте, чи проведено поверхневу перевірку та огляд особи згідно зі статтями 31, 34 Закону України «Про Національну поліцію».

– **УВАГА!** Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи.

– Опишіть вилучену зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу.

– **Приклад:** «Проведено згідно зі статтями 31, 34 Закону України «Про Національну поліцію» поверхневу перевірку і огляд особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування. Вилучено ніж кухонний, який знаходився у внутрішній кишені куртки».

– **Важливо:** Якщо вилучено річ, якою особа може завдати шкоди, **обов’язково** у письмовій формі повідомте керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю, **складіть окремий протокол** про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручіть його копію цій особі. У цьому протоколі зазначте інформацію про складення протоколу про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю.

11. Виявлення тілесних ушкоджень:

– Зазначте, чи виявлено видимі тілесні ушкодження під час поверхневої перевірки та огляду. **Залиште потрібне, непотрібне закресліть.**

– У разі виявлення детально опишіть, які саме ушкодження, чи надавалася невідкладна медична допомога, номер бригади швидкої медичної допомоги, ПІБ лікаря.

– **Приклад:** «Під час поверхневої перевірки і огляду видимі тілесні ушкодження виявлено (синці на лівому передпліччі), надано невідкладну медичну допомогу бригадою ШМД № 15, лікар ПетроєнкоВ. О.)».

12. Повідомлення відповідального поліцейського підрозділу:

– Зазначте посаду, спеціальне звання, прізвище, ім’я, по батькові (за наявності) відповідального поліцейського підрозділу поліції, якого повідомлено про застосування поліцейського заходу.

– **Обов’язково!** Про кожне застосування поліцейського піклування одразу повідомте відповідального поліцейського в підрозділі поліції за допомогою технічних засобів.

– **Приклад:** «Про застосування поліцейського заходу повідомлено оперативного чергового Деснянського УП ГУНП в м. Києві капітана поліції Коваленка С.С.».

13. Скарги, заяви, клопотання:

– Зазначте, чи надходили скарги, заяви, клопотання від особи.
Залиште потрібне, непотрібне закресліть.

– У разі їх надходження детально зазначте, які саме.
– **Приклад:** «Скарги, заяви, клопотання надходили (усне клопотання про виклик адвоката)».

14. Додатки до протоколу:

– Перелічіть усі документи, які додаються до протоколу (наприклад, копія протоколу про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю, фото/відеоматеріали фіксації).

– **Приклад:** «До протоколу додаються фотознімки місця події, копія протоколу про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю».

15. Підписи:

– **Обов’язково!** Протокол підписує особа, щодо якої застосовується поліцейське піклування.

– **Обов’язково!** Протокол підписує посадова особа органу поліції, яка його склала.

16. Отримання другого примірника протоколу:

–
– Зазначте, що другий примірник протоколу про застосування поліцейського піклування отримав(ла) особа (її підпис та розшифровка).
– **Важливо:** Копія протоколу негайно під розпис вручається особі.

17. Передача особи:

– Зазначте, кому передано особу (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) особи, найменування органу, закладу, вказаних у частині першій статті 41 Закону України «Про Національну поліцію»), та їх місцезнаходження.

– Зазначте підпис та прізвище, ініціали особи, якій передано особу.

– **Приклад:** «Особу, щодо якої здійснювалося поліцейське піклування, передано батьку – Іваненку Олександрову Петровичу, за адресою м. Київ, вул. Шевченка, буд. 10. (підпис) Іваненко О. П.».

Пам'ятайте: Якість заповнення протоколу є запорукою дотримання законності та захисту прав громадян. Неухильне дотримання цієї пам'ятки допоможе уникнути типових помилок та забезпечити правильне оформлення матеріалів!

ДОДАТОК

ПРОТОКОЛ

про застосування поліцейського піклування

_____ 20__ року

_____ (місце складання протоколу)

Я, _____,
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) посадової особи, яка склала протокол)

склав(ла) цей протокол про здійснення поліцейського піклування щодо громадянина(ки)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))

_____ р. н., місце проживання (перебування) _____,

Особу встановлено _____

(назва, серія та номер документа, що посвідчує особу (у разі наявності), опис особи здійснено за ознаками зовнішності) _____

_____ 20__ року о ____ год ____ хв здійснено поліцейське піклування _____

(вказати підставу застосування поліцейського заходу відповідно до статті 41 Закону України «Про Національну поліцію»)

Гр. _____

повідомлено підставу застосування превентивного поліцейського заходу та роз'яснено його (її) право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про місце її перебування (у разі неповідомлення про права особи та їх роз'яснення поліцейським зазначається підстава відповідно до Закону України «Про Національну поліцію»)

_____ (підпис особи) (прізвище та ініціали особи)

Про місце перебування особи відповідно до статті 41 Закону України «Про Національну поліцію» повідомлено _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) близьких родичів, членів сім'ї,

інших осіб, батьків або усиновителів, опікунів піклувальників, орган опіки та піклування, яким чином повідомлено)

Проведено згідно із статтями 31, 34 Закону України «Про Національну поліцію» поверхневу перевірку і огляд особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування _____

(зазначити опис вилученої зброї чи інших предметів, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі)

Під час поверхневої перевірки і огляду видимі тілесні ушкодження не виявлено /
виявлено _____

_____ (непотрібне закреслити)

(які саме, чи надавалася невідкладна медична допомога, номер бригади швидкої медичної допомоги,

_____ прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) лікаря)

Про застосування поліцейського заходу повідомлено _____

(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) відповідального поліцейського підрозділу поліції) _____

Скарги, заяви, клопотання не надходили / надходили _____
(непотрібне закреслити)

_____ (вказати, які саме)
До протоколу додаються _____

Підпис особи, щодо якої застосовується поліцейське піклування _____

Підпис посадової особи органу поліції, яка склала протокол _____

Другий примірник протоколу про застосування поліцейського піклування отримав (ла) _____

Особу, щодо якої здійснювалося поліцейське піклування, передано _____

_____ (вказати прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) особи, найменування органу, закладу,
указаних у частині першій статті 41 Закону України «Про Національну поліцію», їх місцезнаходження)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Наукове видання

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ
МАТЕРІАЛІВ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
ПІКЛУВАННЯ

Методичні рекомендації

Колектив авторів

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*
Редактор *О. Ю. Чижевська*

Підп. до друку 10.12. Формат 60×84/16. Гарнітура – Times New Roman.
Друк – цифровий. Ум.-друк. арк. 2,56. Обл.-вид. арк. 2,75.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців ДК № 8112 від 13.06.2024